

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY)
PL 3000
90014 Oulun yliopisto

2.12.2011

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, ympäristövastuualue

PL 293
90101 Oulu
kirjaamo.pohjois@avi.fi

Viite: PSAVI/82/04.08/2011

Asia: Varpunevan turvetuotantoalueen lisäalueen ympäristölupa, Haapavesi ja Kärsämäki

Hakija: Kanteleen Voima Oy

Vaatimus

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (jatkossa PPLY) vaatii hakemuksen hylkäämistä. Kanteleen Voima Oy:lle ei tule myöntää lupaa turvetuotannon aloittamiseen Varpunevan noin 128 hehtaarin laajuisella ojittamattomalla suoalueella:

- hakemus ei täytä ympäristönsuojelulain 42 §:ssa mainittuja luvan myöntämisen edellytyksiä
- Varpunevan ottaminen tuotantoon vaarantaa vesienhoitolain 21 §:n mukaisen tavoitteen toteutumisen Pyhäjoen sekä siihen laskevien Hankilanojan ja Luonuanon vesistöissä
- hanke on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden, Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategian ja toimintaohjelman 2006–2016, Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan sekä ehdotuksen kansalliseksi suo- ja turvemaiden strategiaksi vastainen
- lupahakemukseen liittyvissä luontoselvityksissä on vakavia puutteita
- Varpuneva/Hangasneva on PPLY:n omien selvitysten mukaan Pohjois-Pohjanmaan eteläosien muihin soihin verrattuna seudullisesti arvokas lintusuo, jolla esiintyy useita Suomen punaisen listan lajeja (luokat VU vaarantunut ja NT silmälläpidettävä)
- saman energiamäärän tuottamiselle on osoitettavissa useita muita vaihtoehtoisia tuotantotapoja, joiden ympäristövaikutukset ovat merkittävästi pienemmät kuin Varpunevan luonnontilaisen suon turpeen polttaminen tehottomassa Kanteleen Voiman Haapaveden voimalaitoksessa. Lupapäätös ei saa johtaa ympäristövaikutusten maksimointiin.

Varpuneva vai Hankilanneva?

Ympäristölupahakemuksen sivulla 23 on annettu selostus siitä, miksi hakemuksen kohteena olevaa aluetta kutsutaan Varpunevaksi. Selitys on erikoinen: miksi kohteille on annettu eri nimet kuin ne, jotka löytyvät Maanmittauslaitoksen kartoilta? PPLY kutsuu kohdetta tästä eteenpäin sen karttaan merkityllä nimellä

Hankilanneva, jolla tarkoitetaan koko sitä yhtenäistä avosuoaaluetta, joka sijoittuu pohjoisessa Kokkola–Kajaani maantien ja etelässä Patanevan turvetuotantoalueen väliin. Nimikysymykseen liittyy keskeinen näkökohta suosta: Hankilanneva on yhtenäinen suo. Sen pohjoisen ja eteläisen osan välillä ei ole mitään luontaista rajaa. Osat ovat hydrologisesti ja ekologisesti täysin kytkeytyneet toisiinsa. Näin ollen suunniteltu turvetuotantohanke vaikuttaa koko Hankilannevan luontoarvoihin kokonaisuutena.

Alueen luonnontilaisuus

Hankilannevan kaavailtu turvetuotantoalue on lähes täysin ojittamatonta, luonnontilaisen kaltaista suota. Kokonaisuudessaan Hankilannevan kansallisen suostrategiaehdotuksen (Maa- ja metsätalousministeriö 2011) mukainen luonnontilaisuusluokka on 3 (Repo ja Auvinen, 2011). Luokan 3 suot ovat valtaosin ojittamatonta, eikä suokasvillisuudessa ole tapahtunut muutoksia reunavyöhykettä lukuun ottamatta. Suostrategiaehdotuksen mukaan luokan 3 soilla luonnontilaa muuttava käyttö ei ole suositeltavaa. Poikkeuksen muodostavat sellaiset alueellisesti merkittävät hankkeet, jotka kohdentuvat sellaisille soille, joiden luontoarvo on seutukunnan ojitustason perusteella alhainen, sen luontoarvot eivät ole mainittavia ja seutukunnan suoluonto on määrällisesti runsas (Maa- ja metsätalousministeriö 2011).

Seutukuntatasolla tarkasteltuna Haapaveden–Kärsämäen alueen soiden ojitustaso on 83–89 %, joka on valtakunnan korkeinta tasoa. Tätä tilastotietoa vasten on helppo ymmärtää luokkien 4 ja 5 soiden olevan alueellisesti hyvin harvinaisia ja siten luokan 3 soiden käyttöä koskevissa päätöksissä tulisi olla erityisen painavia syitä.

Kansallisen suostrategiatyön yhteydessä on linjattu, ettei luonnontilaisuusasteikkoa sovelleta ennen 1.2.2011 turvetuotantoon hankittuihin alueisiin. Ympäristölupahakemuksen sivulla 8 todetaan:

”Valtaosa alueesta tulee hakijan omistukseen. Hakija on sitoutunut ostamaan alueen Haapaveden kaupungilta, kun toiminnalle on saatu ympäristölupa. Myynnistä on kaupungin päätös 22.6.2009.”

Tämä tarkoittaa sitä, ettei hakija vielä omista aluetta eikä hankkeen toteutumatta jäämisestä näin ollen koidu sille taloudellisia menetyksiä. On selvää, että Hankilannevaan tulee soveltaa luonnontilaisuusasteikkoa ja ettei edellytyksiä ympäristölupalle siinä tapauksessa ole.

Luontoselvitykset

Hankilannevalla tehdyn luontoselvityksen mukaan alue ei ole minkään siellä pesivän lintulajin säilymisen kannalta valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittävä. Edelleen todetaan varsinaisten suolintulajien osuuden tutkitulla kohteella olleen pienen tai keskinkertaisen (Aapa 2009, s. 11). Toteamuksiin kuten alueella tehtyihin kartoituksiin sekä niiden tulosten ilmoittamiseen liittyy useita vakavia puutteita:

- 1) Tilanne, jossa jokin yksittäinen turvetuotantoon kaavailtu suo olisi jonkin lintulajin säilymisen kannalta suoraan valtakunnallisesti merkittävä, ei ole realistinen kuin ehkä jossain aivan äärimmäisessä poikkeustapauksessa. Sen sijaan yhdessä muiden seudun turvetuotantohankkeiden kanssa alue on kaikkien siellä tavattavien lajien kannalta valtakunnallisesti merkittävä. Suolinnut taantuvat koko maassa voimakkaasti (www.luonnontila.fi/fi/indikaattorit/suot/su7-soiden-pesimalinnut). Tässä tilanteessa kaikki ojittamattomien soiden muuttava käyttö kaventaa niiden elintilaa eikä korvaavia tyhjiä elinympäristöjä ole tarjolla. Jokainen Hankilannevalle kaavailtu tuotantoalueen kaltainen hanke siis kiihdyttää suolintujen uhanalaistumista.

- 2) Perusteluja sille, miksi Hankilanneva ei ole minkään lajin säilymisellä alueellisesti merkittävä, ei esitetä. Jotta näin voitaisiin sanoa, tulisi väitteen perustua kattavaan alueen muiden soiden linnuston tuntemukseen. Seutukunnan erittäin korkea ojitusaste huomioon ottaen Hankilanneva on päinvastoin todennäköisesti hyvin merkittävä siellä esiintyvien lajien säilymiselle alueellisesti. Hankilanneva on suurin ojittamaton suolaikku sitä ympäröivällä noin 125 neliökilometrin kokoisella alueella eli kahdenkymmenen kilometrin säteellä kohteesta mihin tahansa ilmansuuntaan. PPLY:n omien selvitysten mukaan Hankilanneva on merkittävä lintusuo Oulujoen eteläpuolisella Pohjois-Pohjanmaalla lähes millä tahansa mittarilla mitattuna (Repo ja Auvinen 2011). Luontoselvityksessä esitetty vertailukelpoiseen aineistoon perustumaton arvio suon suhteellisesta arvosta linnustolle on täysin tyhjä.
- 3) Varsinaisten suolajien pieni osuus kaikista kartoituksessa tavatuista lajeista on absurdi mittari suon linnustoarvoille. Soiden linnustokartoitukset tulee tehdä kohteen suolajien, ei suonreunojen yleisten metsälajien kartoittamiseksi. Lisäksi kartoituksessa käytetty varsinaisten suolajien määritelmää voidaan pitää harhaanjohtavana (vrt. Repo ja Auvinen 2011).
- 4) Suon linnustokartoituksen luotettavuutta on mahdotonta arvioida, sillä suolla käytettyä aikaa ja siellä kuljettuja reittejä ei esitetä. Vähimmillään tulisi esittää kartoitetun kohteen pinta-alaan suhteutetut tunnusluvut suolla käytetystä ajasta ja siellä kuljetusta matkasta ja tämän jälkeen arvioida, kuinka suuri osa linnustoista on todennäköisesti jäänyt kartoituksessa havaitsematta (vrt. Repo ja Auvinen 2011).
- 5) Yhden käyntikerran laskenta on ollut riittämätön kohteen linnuston selvittämiseen. Oikea menetelmä Hankilannevan linnuston selvittämiseen olisi ollut 3–4 kerran kartoituslaskenta, jossa ensimmäinen laskentakerta tehdään heti suon vapauduttua lumipeitteestä ja viimeinen keskikesän aikoihin. Kohteen linnustosta täytyy saada luotettava kuva erityisesti silloin, kun sen linnusto häviäisi suunnitellun hankkeen myötä kokonaan. Vuoden 2009 selvityksen alueella havaittuihin lajeihin kuului myös voimakkaasti taantunut riekko. Riekkokannan arvioimiseksi kartoituslaskenta on epäluotettava menetelmä. Alueen riekkokannan selvittämiseksi tulisi tehdä erillinen selvitys riekkokannasta jälkilaskennan avulla talviaikana.
- 6) Verrattuna vuoden 2009 linnustoselvitykseen, toukokuun lopussa 2011 PPLY:n toimesta tehdyssä kartoituksessa Hankilannevan linnustoon kuului mm. vähintään kaksikertainen määrä teeriä, kurkia, pikkukuoveja, liroja ja kalalokkeja. Lisäksi havaittiin lajeja, joita vuonna 2009 ei nähty: neljä kapustarintaparia, kaksi isokuoviparia sekä valkoviklo. Suon reuna-alueen kivennäismailta ja itäreunan lammikkoilla tavattiin mm. tavi, telkkä, metsäviklo, sekä vanhan metsän lajeista idänuunilintu ja kulorastas. Joko Hankilannevan suolintulajisto on runsastunut kahdessa vuodessa (mikä on vuosien välinen vaihtelu huomioiden mahdollista) tai sitten eroavuus kertoo vuoden 2009 kartoituksen epätäydellisyydestä.

Yhdistetyn vuoden 2009 luontoselvityksen ja PPLY:n omien havaintoaineistojen mukaan Hankilannevalla tavataan kaksi valtakunnallisesti vaarantunutta lintulajia: sinisuohaukka ja keltävästäräkki. Näistä keltävästäräkin parimäärä on korkea, 10. Silmälläpidettäviä lajeja tavataan kolme: teeri, riekko ja niittykirvinen (Rassi ym. 2010). Alueellisesti uhanalaisista tavataan liro. Kaikki nämä kertovat Hankilannevan merkittävistä linnustoarvoista.

Lupahakemusta varten tehdyn luontoselvityksen kasvillisuus selvityksessä todetaan Hankilannevan olevan kasvillisuudeltaan luonnontilaisen kaltainen. Suon eteläosasta oli löydetty alueellisesti uhanalaista rimpivihvilää ja Suomen kansainvälistä vastuulajia vaaleasaraa. Hankilannevan suoluontotyypit ovat lähes kaikki uhanalaisia, joko vaarantuneita tai erittäin uhanalaisia. Samoin suon suoyhdistymätyypit välipinta-

ja rimpiset keskiboreaaliset aapasuot on luokiteltu vaarantuneeksi ja erittäin uhanalaiseksi. Metsälain luontotyypistä Hankilannevalla esiintyy vähäpuustoisia soita ja metsäsaarekkeita ojittamattomalla suolla. Nämä luontotyypit esiintyvät suon länsireunalla ja muodostavat alueesta maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden. Luontoselvityksessä todetaan metsäsaarekkeella olevan vähän lahopuuta. Verrattuna keskimääräisiin osittain ojitettuihin soihin, on länsireunalla kuitenkin maastokäynnin perusteella melko runsaasti säästynyttä pystykelopuuta.

Turpeen käyttö ja vaihtoehdot energiantuotantotavat

Arvioitaessa Hankilannevan ympäristölupaa tulee harkinnassa huomioida turpeen suunniteltu käyttötapa. Hankilannevan turve poltettaisiin Kanteleen Voiman Haapaveden lauhdevoimalaitoksessa, jonka kokonaisenergiantuotannosta suurin osa menee hukkaan ja lämmittää haitallisesti Pyhäjoen vesistöä. Vastaavan energiamäärän tuottamiselle on löydettävissä vaihtoehtoisia uusiutuvia ja siten huomattavasti kestävämpiä tuotantotapoja. Ympäristölupapäätös ei saa johtaa haitallisten ympäristövaikutusten maksimointiin vaan sen tulee tavoitella niiden minimointia. Hankilannevan tapauksessa tämä ei voi tarkoittaa muuta kuin kielteistä päätöstä.

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto
Puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen
Suojelutoimikunnan puheenjohtaja

Lähteet:

Maa- ja metsätalousministeriö 2011. Ehdotus soiden ja turvemaiden kestävän ja vastuullisen käytön ja suojelun kansalliseksi strategiaksi. Työryhmämuistio MMM 2011:1.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2010. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s.

Repo, J. ja Auvinen, A.-P. 2011. Suolinnustaselvitys. Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Kainuun suo-ohjelma. Pesimälinnustoinventoinnit 2011. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry. Oulu. 54 s.